

Πρὸς Τίτον

Παῦλος, δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν¹ θεοῦ **1**
καὶ ἐπίγνωσιν² ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν,³ ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν **2**
ἐπηγγείλατο⁴ ὁ ἀψευδὴς⁵ θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανερώσεν δὲ καιροῖς **3**
ιδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι⁶ ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν⁷ τοῦ
σωτῆρος⁸ ἡμῶν θεοῦ, Τίτῳ⁹ γνησίῳ¹⁰ τέκνῳ κατὰ κοινὴν¹¹ πίστιν· χάρις, ἔλεος,¹² **4**
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος⁸ ἡμῶν.

Τούτου χάριν¹³ κατέλιπόν¹⁴ σε ἐν Κρήτῃ,¹⁵ ἵνα τὰ λείποντα¹⁶ ἐπιδιορθώσῃ,¹⁷ καὶ **5**
καταστήσῃς¹⁸ κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην·¹⁹ εἴ τίς ἐστιν **6**
ἀνέγκλητος,²⁰ μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ²¹

¹ ἐκλεκτός, chosen, elect. ² ἐπίγνωσις, εὐσ, ἡ, knowledge, discernment. ³ εὐσέβεια, ας, ἡ, godliness, piety. ⁴ ἐπαγγέλλομαι, promise, profess. ⁵ ἀψευδής, unable to lie, truthful. ⁶ κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. ⁷ ἐπιταγή, ἡς, ἡ, command, commandment. ⁸ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ⁹ Τίτος, ου, ὁ, Titus. ¹⁰ γνήσιος, genuine, true. ¹¹ κοινός, common, unclean. ¹² ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹³ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ¹⁴ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁵ Κρήτη, ης, ἡ, Crete. ¹⁶ λείπω, leave, leave behind. ¹⁷ ἐπιδιορθώω, set right, correct in addition. ¹⁸ καθίστημι, set, constitute. ¹⁹ διατάσσω, command, give orders to. ²⁰ ἀνέγκλητος, above reproach, blameless. ²¹ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge.

ἀσωτίας¹ ἢ ἀνυπότακτα.² Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον³ ἀνέγκλητον⁴ εἶναι, ὡς θεοῦ 7
οἰκονόμον·⁵ μὴ αὐθάδη,⁶ μὴ ὀργίλον,⁷ μὴ πάροινον,⁸ μὴ πλήκτην,⁹ μὴ
αἰσχροκερδῆ,¹⁰ ἀλλὰ φιλόξενον,¹¹ φιλάγαθον,¹² σώφρονα,¹³ δίκαιον, ὅσιον,¹⁴ 8
ἐγκρατῆ,¹⁵ ἀντεχόμενον¹⁶ τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾦ 9
καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ¹⁷ τῇ ὑγιαίνουσῃ,¹⁸ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας¹⁹
ἐλέγχειν.²⁰

Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι,² ματαιολόγοι²¹ καὶ φρεναπάται,²² μάλιστα²³ οἱ 10
ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν·²⁴ οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν,²⁵ 11
διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ²⁶ κέρδους²⁷ χάριν.²⁸ Εἰπέν τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος 12
αὐτῶν προφήτης, Κρήτες²⁹ ἀεὶ³⁰ ψεύσται,³¹ κακὰ θηρία, γαστέρες³² ἀργαί.³³ Ἡ 13
μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής.³⁴ Δι' ἣν αἰτίαν³⁵ ἔλεγχε²⁰ αὐτοὺς ἀποτόμως,³⁶ ἵνα

¹ ἀσωτία, ας, ἡ, dissipation, debauchery. ² ἀνυπότακτος, not subject to rule, rebellious. ³ ἐπίσκοπος, ου, ὁ, superintendent, overseer. ⁴ ἀνέγκλητος, above reproach, blameless. ⁵ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ⁶ αὐθάδης, self-willed, stubborn. ⁷ ὀργίλος, inclined to anger, quick tempered. ⁸ πάροινος, ου, ὁ, addicted to wine, drunken. ⁹ πλήκτης, ου, ὁ, bully, contentious person. ¹⁰ αἰσχροκερδής, greedy of base gain, avaricious. ¹¹ φιλόξενος, hospitable. ¹² φιλάγαθος, loving what is good. ¹³ σώφρων, self-controlled, sensible. ¹⁴ ὅσιος, righteous, pious. ¹⁵ ἐγκρατής, self-controlled, disciplined. ¹⁶ ἀντέχομαι, hold, hold fast. ¹⁷ διδασκαλία, ας, ἡ, teaching, doctrine. ¹⁸ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹⁹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ²⁰ ἐλέγγω, convict, reprove. ²¹ ματαιολόγος, ου, ὁ, talking idly, and empty talker. ²² φρεναπάτης, ου, ὁ, deceiver, misleader. ²³ μάλιστα, especially, most of all. ²⁴ ἐπιστομίζω, silence, stop the mouth. ²⁵ ἀνατρέπω, overturn, upset. ²⁶ αἰσχρός, shameful, base. ²⁷ κέρδος, ους, τό, gain, profit. ²⁸ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ²⁹ Κρής, ητός, ὁ, Cretan. ³⁰ ἀεὶ, always, ever. ³¹ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ³² γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ³³ ἀργός, inactive, idle. ³⁴ ἀληθής, true, unconcealed. ³⁵ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ³⁶ ἀποτόμως, severely, rigorously.

ὑγιαίνωσιν¹ ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες² Ἰουδαϊκοῖς³ μύθοις,⁴ καὶ ἐντολαῖς 14
 ἀνθρώπων ἀποστρεφόμενων⁵ τὴν ἀλήθειαν. Πάντα μὲν καθαρὰ⁶ τοῖς καθαροῖς:⁶ 15
 τοῖς δὲ μεμιασμένοις⁷ καὶ ἀπίστοις⁸ οὐδὲν καθαρὸν:⁶ ἀλλὰ μεμίανται⁷ αὐτῶν
 καὶ ὁ νοῦς⁹ καὶ ἡ συνείδησις. Θεὸν ὁμολογοῦσιν¹⁰ εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις 16
 ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ¹¹ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς¹² καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν
 ἀδόκιμοι.¹³

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει¹⁴ τῇ ὑγιαίνουσῃ¹ διδασκαλίᾳ:¹⁵ πρεσβύτας¹⁶ νηφαλέους¹⁷ 2
 εἶναι, σεμνοὺς,¹⁸ σώφρονας,¹⁹ ὑγιαίνοντας¹ τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ: 3
 πρεσβύτιδας²⁰ ὡσαύτως²¹ ἐν καταστήματι²² ἱεροπρεπεῖς,²³ μὴ διαβόλους, μὴ
 οἶνω πολλῷ δεδουλωμένας,²⁴ καλοδιδασκάλους,²⁵ ἵνα σωφρονίζωσιν²⁶ τὰς νέας²⁷ 4
 φιλάνδρους²⁸ εἶναι, φιλοτέκνους,²⁹ σώφρονας,¹⁹ ἀγνάς,³⁰ οἰκουρούς,³¹ ἀγαθὰς, 5

¹ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ² προσέχω, take head of, attend to. ³ Ἰουδαϊκός, Jewish, Judaic. ⁴ μῦθος, ου, ό, fable, myth. ⁵ ἀποστρέφω, turn away, turn back. ⁶ καθαρός, clean, pure. ⁷ μαιίνω, stain, defile. ⁸ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ⁹ νοῦς, ό, mind, reasoning faculty. ¹⁰ ὁμολογέω, confess, profess. ¹¹ βδελυκτός, abhorrent, detestable. ¹² ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ¹³ ἀδόκιμος, not passing the test, rejected. ¹⁴ πρέπω, be clearly seen, be fitting. ¹⁵ διδασκαλία, ας, ή, teaching, doctrine. ¹⁶ πρεσβύτης, ου, ό, old man. ¹⁷ νηφαλέος, sober, temperate. ¹⁸ σεμνός, honorable, dignified. ¹⁹ σώφρων, self-controlled, sensible. ²⁰ πρεσβυτις, ιδος, ή, older woman, elderly lady. ²¹ ὡσαύτως, likewise. ²² κατάστημα, τος, τό, behavior, demeanor. ²³ ἱεροπρεπής, reverent. ²⁴ δουλόω, enslave, bring under subjection. ²⁵ καλοδιδάσκαλος, teaching what is good. ²⁶ σωφρονίζω, encourage, advise. ²⁷ νέος, new, young. ²⁸ φιλάνδρος, love for a husband. ²⁹ φιλότεκνος, loving one's children. ³⁰ ἁγνός, pure, holy. ³¹ οἰκουρός, housekeeper.

ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῇται: 6
 τοὺς νεωτέρους¹ ὡσαύτως² παρακάλει σωφρονεῖν: ³ περὶ πάντα σεαυτὸν 7
 παρεχόμενος⁴ τύπον⁵ καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ⁶ ἀδιαφθορίαν,⁷
 σεμνότητα,⁸ ἀφθαρσίαν,⁹ λόγον ὑγιῆ,¹⁰ ἀκατάγνωστον,¹¹ ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας¹² 8
 ἐντραπή,¹³ μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον.¹⁴ Δούλους ἰδίοις δεσπότης¹⁵ 9
 ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους¹⁶ εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας,¹⁷ μὴ 10
 νοσφιζομένους,¹⁸ ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους¹⁹ ἀγαθὴν, ἵνα τὴν
 διδασκαλίαν⁶ τοῦ σωτῆρος²⁰ ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν²¹ ἐν πᾶσιν. Ἐπεφάνη²² γὰρ ἡ 11
 χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος²³ πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα²⁴ ἡμᾶς ἵνα, 12
 ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν²⁵ καὶ τὰς κοσμικὰς²⁶ ἐπιθυμίας, σωφρόνως²⁷ καὶ
 δικαίως²⁸ καὶ εὐσεβῶς²⁹ ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι³⁰ τὴν 13
 μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν³¹ τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος²⁰

¹ νέος, new, young. ² ὡσαύτως, likewise. ³ σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ⁴ παρέχω, offer, afford. ⁵ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ⁶ διδασκαλία, ας, ἡ, teaching, doctrine. ⁷ ἀδιαφθορία, ας, ἡ, incorruptibility, soundness. ⁸ σεμνότης, ητος, ἡ, seriousness, dignity. ⁹ ἀφθαρσία, ας, ἡ, incorruptibility, immortality. ¹⁰ ὑγιής, whole, healthy. ¹¹ ἀκατάγνωστος, beyond reproach, uncondemned. ¹² ἐναντίος, opposite, hostile. ¹³ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹⁴ φαῦλος, worthless, bad. ¹⁵ δεσπότης, ου, ὁ, master, lord. ¹⁶ εὐάρεστος, well-pleasing, acceptable. ¹⁷ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁸ νοσφίζω, rob, set apart. ¹⁹ ἐνδείκνυμι, show forth, show. ²⁰ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ²¹ κοσμέω, adorn, put into order. ²² ἐπιφαίνω, appear, shine. ²³ σωτήριος, saving, bringing salvation. ²⁴ παιδεύω, teach, educate. ²⁵ ἀσέβεια, ας, ἡ, ungodliness, impiety. ²⁶ κοσμικός, earthly, worldly. ²⁷ σωφρόνως, soberly, sensibly. ²⁸ δικαίως, righteously, justly. ²⁹ εὐσεβῶς, in a godly manner, piously. ³⁰ προσδέχομαι, receive, wait for. ³¹ ἐπιφάνεια, ας, ἡ, appearance, appearing.

ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται¹ ἡμᾶς ἀπὸ¹⁴
 πάσης ἀνομίας,² καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον,³ ζηλωτὴν⁴ καλῶν ἔργων.

Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε⁵ μετὰ πάσης ἐπιταγῆς.⁶ Μηδεὶς σου¹⁵
 περιφρονεῖτω.⁷

Ὑπομίμνησκε⁸ αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν,⁹ πρὸς³
 πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτοιμοὺς¹⁰ εἶναι, μηδὲνα βλασφημεῖν, ἀμάχους¹¹ εἶναι,²
 ἐπεικεῖς,¹² πᾶσαν ἐνδεικνυμένους¹³ πραότητα¹⁴ πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Ἦμεν³
 γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι,¹⁵ ἀπειθεῖς,¹⁶ πλανώμενοι, δουλεύοντες¹⁷ ἐπιθυμίαις
 καὶ ἡδοναῖς¹⁸ ποικίλαις,¹⁹ ἐν κακίᾳ²⁰ καὶ φθόνῳ²¹ διάγοντες,²² στυγητοί,²³
 μισοῦντες ἀλλήλους. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης²⁴ καὶ ἡ φιλανθρωπία²⁵ ἐπεφάνη²⁶ τοῦ⁴

¹ λυτρώω, ransom, liberate. ² ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. ³ περιούσιος, chosen, special. ⁴ ζηλωτής, οὔ, ὁ, Zealot, zealot. ⁵ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁶ ἐπιταγή, ἡς, ἡ, command, commandment. ⁷ περιφρονέω, disregard, look down on. ⁸ ὑπομιμνήσκω, remind, remember. ⁹ πειθαρχέω, obey authority, obey one in authority. ¹⁰ ἔτοιμος, ready, prepared. ¹¹ ἄμαχος, uncontentious, peaceable. ¹² ἐπεικής, yielding, gentle. ¹³ ἐνδείκνυμι, show forth, show. ¹⁴ πραΰτης, mildness, gentleness. ¹⁵ ἀνόητος, foolish, thoughtless. ¹⁶ ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ¹⁷ δουλεύω, serve, am a slave. ¹⁸ ἡδονή, ἡς, ἡ, pleasure, lust. ¹⁹ ποικίλος, varied, manifold. ²⁰ κακία, ας, ἡ, malice, evil. ²¹ φθόνος, ου, ὁ, envy, grudge. ²² διάγω, spend one's life, live. ²³ στυγητός, hateful, loathsome. ²⁴ χρηστότης, ητος, ἡ, goodness, kindness. ²⁵ φιλανθρωπία, ας, ἡ, (loving) kindness, love for mankind. ²⁶ ἐπιφαίνω, appear, shine.

σωτῆρος¹ ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, 5
 ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον² ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ³ παλιγγενεσίας⁴ καὶ
 ἀνακαινώσεως⁵ πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν⁶ ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως,⁷ διὰ Ἰησοῦ 6
 χριστοῦ τοῦ σωτῆρος¹ ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι⁸ 7
 γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων 8
 βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι,⁹ ἵνα φροντίζωσιν¹⁰ καλῶν ἔργων προῖστασθαι¹¹ οἱ
 πεπιστευκότες θεῷ. Ταῦτά ἐστιν τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα¹² τοῖς ἀνθρώποις: 9
 μωρὰς¹³ δὲ ζητήσεις¹⁴ καὶ γενεαλογίας¹⁵ καὶ ἔρεις¹⁶ καὶ μάχας¹⁷ νομικὰς¹⁸
 περιῖστασο:¹⁹ εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς²⁰ καὶ μάταιοι.²¹ Αἰρετικὸν²² ἄνθρωπον μετὰ 10
 μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν²³ παραιτοῦ,²⁴ εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται²⁵ ὁ τοιοῦτος, 11
 καὶ ἀμαρτάνει, ὧν αὐτοκατάκριτος.²⁶

¹ σωτήρ, ἥρος, ὁ, savior, deliverer. ² ἔλεος, οὐς, ὁ, pity, mercy. ³ λουτρόν, οὗ, τό, bath, washing. ⁴ παλιγγενεσία, ας, ἡ, renewal, rebirth. ⁵ ἀνακαινώσις, εως, ἡ, renewal, renewing. ⁶ ἐκχέω, pour out, shed. ⁷ πλουσίως, richly, abundantly. ⁸ κληρονόμος, ου, ὁ, heir, inheritor. ⁹ διαβεβαιόμαι, speak confidently, insist. ¹⁰ φροντίζω, be intent on, be careful about. ¹¹ προῖστημι, rule. ¹² ὠφέλιμος, useful, profitable. ¹³ μωρός, foolish, stupid. ¹⁴ ζητήσεις, εως, ἡ, debate, controversy. ¹⁵ γενεαλογία, ας, ἡ, genealogy. ¹⁶ ἔρις, ιδος, ἡ, strife, contention. ¹⁷ μάχη, ης, ἡ, fight, conflict. ¹⁸ νομικός, pertaining to the law. ¹⁹ περιῖστημι, stand around, avoid. ²⁰ ἀνωφελής, unprofitable, useless. ²¹ μάταιος, vain, useless. ²² αἰρετικός, factious, causing division. ²³ νουθεσία, ας, ἡ, admonition, instruction. ²⁴ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ²⁵ ἐκστρέφω, turn aside, pervert. ²⁶ αὐτοκατάκριτος, self-condemned.

Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν¹ πρὸς σε ἢ Τυχικόν,² σπούδασον³ ἐλθεῖν πρὸς με εἰς 12

Νικόπολιν:⁴ ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.⁵ Ζηνᾶν⁶ τὸν νομικὸν⁷ καὶ 13

Ἀπολλῶ⁸ σπουδαίως⁹ πρόπεμψον,¹⁰ ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη.¹¹ Μανθανέτωσαν¹² 14

δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι¹³ καλῶν ἔργων προϊστασθαι¹⁴ εἰς τὰς ἀναγκαίας¹⁵ χρείας, ἵνα

μὴ ὦσιν ἄκαρποι.¹⁶

Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. Ἀσπασαι τοὺς φιλοῦντας¹⁷ ἡμᾶς ἐν πίστει. 15

Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

¹ Ἀρτεμάς, ἄ, ὁ, Artemas. ² Τυχικός, οὐ, ὁ, Tychicus. ³ σπουδάζω, hasten, be eager. ⁴ Νικόπολις, εως, ἡ, Nicopolis. ⁵ παραχειμάζω, winter, pass the winter. ⁶ Ζηνᾶς, ἄν, ὁ, Zenas. ⁷ νομικός, pertaining to the law. ⁸ Ἀπολλῶς, ὁ, Apollos. ⁹ σπουδαίως, with haste, diligently. ¹⁰ προπέμπω, send before, send forth. ¹¹ λείπω, leave, leave behind. ¹² μανθάνω, learn, ascertain. ¹³ ἡμέτερος, our, our own. ¹⁴ προϊστημι, rule. ¹⁵ ἀναγκαῖος, necessary, essential. ¹⁶ ἄκαρπος, unfruitful, barren. ¹⁷ φιλέω, love, kiss.